

شرط لازم برای پیشرفت اقتصاد ایران

منصور بیطرف
روزنامه‌نگار و تحلیلگر اقتصادی

در تاریخ اقتصاد ایران، شاید کمتر فردی را بتوان یافت که در قدامت علیقلی عالیخانی، وزیر امور اقتصادی دوران پاشکوه اقتصادی دهه ۱۳۴۰، باشد. دوره‌ای که رشد اقتصادی ایران به‌طور متوسط بالای ۱۰ درصد و متوسط نرخ تورم هم تکریمی و زیر ۵ درصد بود. درباره دوره عالیخانی تحلیل‌های بی‌شماری نوشته و گفته شده است اما آنچه که دوره عالیخانی را متمایز از دوره‌های دیگر می‌کند - که متأسفانه در این خصوص کمتر نوشته و گفته شده است - جدا از شخصیت و دانش اقتصادی عالیخانی، شرایط اقتصادی و سیاسی آن دوره بود. عالیخانی فرد فرهیخته و دانش‌آموخته اقتصاد آمریکا بود. لذا جهان‌رانی‌های ساختار و تصمیماتی را هم که می‌گرفت متناسب با شرایط سیاسی و اقتصادی کشور و منطقه بود اما در کنار آن شرایط اقتصادی و سیاسی ایران و جهان هم این اجازه را به او می‌داد که بتواند در دست‌تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی کند.

در واقع اگر برخی از تحلیلگران و کارشناسان، دوره پاشکوه اقتصادی دهه ۱۳۴۰ ایران را ناشی از تصمیمات صرفاً عالیخانی می‌دانند، وجه دوم آن دوره را نادیده انگاشته‌اند. در آن دوره وزن کارشناسی تحلیل‌ها و نیز محدودیت دخالت‌های سیاسی در تصمیم‌گیری‌ها و تصمیم‌سازی‌ها نقش بسیار مهمی در تثبیت سیاست‌های اقتصادی ایفا می‌کرد. کما اینکه در دهه ۱۳۵۰ که شاهد روند رو به افزایش این نوع دخالت‌ها بودیم، نتیجه‌ای که رخ داد فروپاشی برنامه عمرانی چهارم، کاهش رشد اقتصادی و افزایش نرخ تورم بود.

تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی سیاست‌های اقتصادی شرایط خاص اقتصادی، سیاسی و اجتماعی را می‌طلبد؛ به‌ویژه شرایط خاص سیاسی؛ شرایطی که ما در ایران در حال حاضر آن را مناسب نمی‌دانیم. فی‌الواقع سیاست‌های اقتصادی ایران تحت تأثیر تصمیم‌گیری‌های سیاسی است. یعنی آنچه که می‌خواهد اقتصاد ایران را شکل دهد بیش از آنکه معیشت مردم، توسعه اقتصادی فرآیند را مدنظر داشته باشد، سیاست‌های ایران را پیش رو دارد. این مشکل فی‌الواقع در دوره طلایی عالیخانی وجود نداشت. دستگاه وقت در آن زمان توان و قدرت خود را بر روی توسعه اقتصاد قرار داده

بود و در واقع محور سیاست، اقتصاد بود. علی‌نقی خاموشی، رئیس اسبق اتاق بازرگانی ایران حدود ۲۰ سال پیش در مصاحبه با نگارنده به این معضل اقتصاد ایران اشاره مبسوطی کرده بود و به‌طور ضمنی اظهار داشته بود که تا زمانی که محور تصمیم‌گیری‌ها سیاسی باشد، نمی‌توان به توسعه اقتصادی امیدوار بود.

فقط در این مورد کافی است به وضعیت فعلی اقتصاد ایران و مشکلاتی که این اقتصاد با آن مواجه است اشاره‌ای داشته باشیم. در حال حاضر یکی از مهم‌ترین موانع توسعه و رونق اقتصادی ایران، تحریم‌ها و قرار گرفتن ایران در فهرست سیاه اف‌ای‌تی‌اف است. تحریم‌های اقتصادی که به‌طور همه‌جانبه بر ایران تحمیل شده، سیاسی است. یعنی معضل سیاسی است که غرب را بر آن داشته که ایران را تحریم اقتصادی کند. درست بر خلاف تحریم‌هایی است که غرب بر چین اعمال می‌کند. تحریم‌های غرب بر چین ناشی از سیاست‌های اقتصادی چین است، از این رو آنها به راحتی این مشکل را می‌توانند حل کنند اما تحریم‌هایی که ایران دارد آن را تحمل می‌کند ناشی از مشکلات سیاسی است و لذا حل کردن آن هم به سادگی نیست. همین موضوع را می‌توانیم در خصوص «اف‌ای‌تی‌اف» ببینیم. قرار گرفتن نام ایران در فهرست سیاه این نهاد به‌خاطر مسائل غیراقتصادی است که ایران دارد که از قضا کوچکترین پیوند اقتصادی هم در این منافع موجود نیست، لذا مخالفان پیوستن ایران به اف‌ای‌تی‌اف، آن را نمانند بشرط لازم نمی‌دانند بلکه آن را ضروری هم نمی‌دانند. برای مثال مخالفان پیوستن به اف‌ای‌تی‌اف، می‌گویند که سیستم بانکی ایران ۳۱ بند از ۴۱ بند آن را اجرا کرده است، پس چرا هیچ گره‌ای از اقتصاد ایران گشوده نشده است، در حالی که آنها به خوبی می‌دانند که بندهای باقی‌مانده از مهم‌ترین بندهای پیوستن است و در اصل اساس آن را تشکیل می‌دهد.

به‌هر صورت حل این معضل هایدون شک‌تتها از عهده دولتمردان اقتصادی بر نمی‌آید. هر چند که مسئولان آن، وزارت امور اقتصاد است، و هر چند گره برای مثال پیوستن ایران به اف‌ای‌تی‌اف به‌دست مجمع تشخیص مصلحت نظام گشوده می‌شود، اما در این میان، آن تصمیم‌گیران سیاسی هستند که باید کم‌کم پای خود را از روی بند اقتصاد بردارند تا این اقتصاد بتواند به موقع بازی‌های خود را انجام دهد.

اگر دولت چهاردهم می‌خواهد در امور اقتصادی کشور موفق شود باید ورود سلاقی سیاسی را در حوزه تصمیم‌گیری اقتصادی محدود و به حداقل برساند. در این صورت است که اقتصاد می‌تواند به خوبی قواعد خود را بریزد و وارد میدان پیشرفت شود.

در نهایت شناخته و در سال ۱۹۶۵ شناسایی و اعدام شد.

مورد چهارم، مهمتر از هر عامل دیگری در نفوذ است. در واقع، ترکیب سه ویژگی موجب بروز فضایی می‌شود که نفوذ را ساده می‌کنند. حتی نیازی به نفوذ نخواهد بود. افراد بدون اینکه نفوذ داده شوند، از درون و داوطلبانه اقدامات ضدملی و همکاری خواهند کرد. سیاسی و ابزاری کردن نفوذ در درجه اول است؛ اینکه هرکسی را مخالف ما حرف بزند و نتوانیم پاسخش را بدهیم بگوییم حتماً نفوذی است. از سوی دیگر، گرفتن تعلق خاطر مردم نسبت به دولت و حکومت و افزایش کینه و نفرت فرآیند نفوذ را روان می‌کند. در کنار اینها، غلبه شعار و احساسات بر منطق نیز موجب تشدید نفوذ می‌شود. به‌راحتی می‌توان در مجموعه‌های شعاری نفوذ کرد؛ ولی در یک مجموعه شکل گرفته بر اساس منطق چه نفوذی از جنس آن می‌تواند رخ دهد؟ و بالاخره، سقوط وضعیت اقتصادی و سختی معیشت نیز تسهیل‌گر نفوذ است. امیدواریم در چارچوب پیش‌گفته‌نوعی بازنگری جدی در سیاست‌های امنیتی و ضدنفوذ و جاسوسی صورت گیرد.

خود به حمایت از چنین انتصاب‌هایی آن هم در سطح استاندارد و حتی معاون رئیس‌جمهور بپردازند؛ به‌ویژه آنکه تجربه رخدادهای ۱۴۰۱ و بروز ناآرامی‌ها و درگیری‌های خشونت‌بار در استان‌های مرزی و قومیت‌نشین به‌ویژه سیستان و بلوچستان را به‌شکلی جدی و عینی از سر گذرانده‌اند. اما نکته کلیدی و حساس در پیشبرد وفاق اجتماعی، نه به‌کارگرفتن اقلیت‌ها و محذوفان و حاشیه‌فرنگان؛ بلکه حفظ همراهی و کسب تأیید نیروها و نخبگانی است که شرایط و تبعیض‌های مغایر وفاق اجتماعی خارجه و رئیس سابق سازمان انرژی اتمی نیز در آخرین اظهارنظر خود، موضع مشابهی اتخاذ کرده است. او می‌گوید ایران باید تلاش کند تا مسئله فلسطین را به عنوان نقطه درگیری ایران و اسرائیل نشانسد. در حال حاضر دو تفکر غالب راجع به ارتباط ایران با جنگ وجود دارد. تندروها در اظهارنظرها و تحلیل‌ها، خواستار ورود به جنگ هستند. شاخص‌ترین این خط‌تحلیلی را می‌توان در یادداشت‌های اخیر روزنامه کیهان و برخی اظهارنظرهای تلویزیونی برای تئوریزه کردن جنگ مشاهده کرد. این جریان تلاش می‌کند یک رویارویی گسترده را تئوریزه کند و خواستار بر خورد همه‌جانبه و گسترده است. تفکر دوم، قائل به دفاع است و می‌گوید که باید تا جای ممکن از جنگ گسترده و مستقیم اجتناب کرد چراکه نتایج آن خسارت‌بار است.

تیتریک
HEADLINE ONE

۲

گزارش
یک

دیدار پزشک‌پژشکیان با علمای قم

با مفسدین در هر رده‌ای مبارزه شود

در ادامه این دیدارها رئیس‌جمهور با آیت‌الله جوادی آملی دیدار و گفت‌وگو کرد. این مرجع تقلید، خون‌های پاک شهدا را عامل موفقیت و سرمایه کشور دانست: «ما جنگ‌طلب نبوده و نیستیم و این خود سرمایه‌های بزرگ برای ماست، اما اگر هر گونه جنگی بر ما تحمیل شود، پاسخ قاطع می‌دهیم.» او در بخش دیگری از سخنان خود بر لزوم مبارزه با فساد تأکید کرد و گفت: «دولت و حاکمیت باید با مفسدین به‌طور جدی مبارزه کنند و اجازه ندهند اختلاس و حقوق‌های نجومی در کشور وجود داشته باشد، زیرا حتی یک عضو فاسد هم می‌تواند دولت را دچار فساد کند، لذا تمام همت مسئولین باید این باشد که با تمام مفسدین در هر رده‌ای مبارزه کنند.»

آیت‌الله جوادی آملی با تأکید بر فقرزدایی در کشور افزود: «همه، مخصوصاً مسئولین در جهت برطرف کردن نیازهای جامعه و حل مشکلات اقتصادی و گرانی همت و کوشش مضاعف داشته باشند.» او همچنین بر لزوم اختلاف‌زدایی در کشور هم تأکید کرد: «کشوری که عالم و دانشمند دارد، نباید دچار اختلاف باشد، چون علم حقیقی وقتی وارد قلب انسان شود، نه تنها جا را تنگ نمی‌کند، بلکه قلب را وسیع‌تر و آماده پذیرش دانش بیشتر می‌کند. هم حوزویان و هم دانشگاهیان باید بدانند که هیچ‌کدام جای دیگری را تنگ نکرده‌اند، اگر اختلافات کنار گذاشته شود، قوانین کلی اسلام رعایت شوند و حرمت و احترام مردم حفظ شود، جامعه و مردم نیز همراه خواهند بود چراکه مردم ما مردمی بزرگ و عاقل هستند و به انسائیت احترام می‌گذارند.»

بهره‌گیری از سیاست در امر حکومت

دیدار بعدی رئیس‌جمهور با آیت‌الله جعفر سبحانی صورت گرفت. او در این دیدار، شعار «وفاق» را که از سوی رئیس‌جمهور با استناد به آیات قرآن و فرمایشات حضرت امیرالمؤمنین (ع) مطرح شده است، مسئله‌ای اساسی برشمرد و با اظهار تأسف از اینکه امروز مسلمانان حتی از محکومیت لفظی جنایات رژیم صهیونیستی در قبال کشتار مسلمانان اجتناب می‌کنند، افزود: «اسکوت این همه مسلمان در مقابله با این همه کشتار در تاریخ اسلام

لاریجانی: نفوذ در کشور جدی است

اظهارات سه‌چهره شاخص میانه‌رو درباره وضعیت ایران و شرایط منطقه

جنگ‌ها کمتر باشد و تا آنجا که می‌شود از آن پرهیز کرد و از طرق دیپلماتیک مسائل را حل کرد. این‌به‌این معنای نیست که ما پای اعتقاداتمان نیستیم اما مهم این است که اول از جنگ شروع می‌شود یا از صلح.» لاریجانی با تأکید بر نقش آمریکا در حمایت از اسرائیل، ادامه داد: «عقل حکم می‌کند که از مسیرها و طرقی که هزینه کمتری داشته باشد استفاده شود. اگر نشد، ممکن است که از روش دیگری بهره‌برند. در ماجرای که ما قرار گرفته‌ایم اولاً باید قبول کرد که این ماجراجویی بر آمریکایی‌ها و اسرائیلی‌ها به‌وجود آوردند. یعنی آمریکایی‌ها فعال هستند و اسرائیلی‌ها حالت فعل هستند. در همین تجاویز که مجدداً به ایران شده است مشکوف شده که هم اطلاعات را آمریکایی‌ها به اسرائیلی‌ها داده‌اند هم تجهیزات را.» دبیر پیشین شورای عالی امنیت ملی درباره صحبت‌هایی که راجع به سطح نفوذ اسرائیل (به‌خاطر اقدامات عملیاتی که انجام داده است) در ایران و محور مقاومت می‌شود، اظهار داشت: «کلاً مسئله نفوذ در ایران در سال‌های اخیر جدی است. به نظر من از سال‌ها پیش یک غفلت‌هایی به‌وجود آمده و گرچه بخش‌های امنیتی کشور هم به این‌ها ضربه زده‌اند اما نتوانستند مانع همه این‌ها شوند. به‌هر حال نکته مهمی است که الان هم دنبال می‌کنند و تهدیداتی هم می‌اندیشند.»

لاریجانی در پاسخ به این سوال که «یعنی در ساختار سیاسی و امنیتی کشور نفوذ داریم؟ یا نظلمی؟» تأکید کرد: «نمی‌توانم بگویم که در کدام بخش ولی می‌دانم که به هر حال یک حوادثی مثل ترورها رخ داد، چه برای دانشمندان هست و چه برای غیره، که نشان می‌داد این‌ها نفوذ کرده‌اند. کشفش خیلی مهم است. چه تعدادش و چه از نظر کیفیت، مهم است. بنابراین باید روی این مسئله حساس بود و سرخ‌هایش را به‌دست آورد که الان این حساسیت به وجود آمده است.» عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام درباره نقش ایران در عملیات ۷ اکتبر گفت: «در مورد ۷ اکتبر با ایران مشورتی نشد. خودشان انجام دادند. نکته‌ای که رهبری هم فرمودند عین واقعیت بود. با ایران در میان گذاشته نشده بود. وقتی که انجام شد ایران متوجه شد. حالا ما نمی‌گوییم که از ما اجازه بگیرند چون خودشان تصمیم می‌گیرند. اصلاً مکانیزم ایران به‌نحوی نیست که دیگران از او اجازه بگیرند. گرچه بیرون، تصورشان جور دیگری است ولی واقعیت این نیست. رفتار ما رفتار سلطه‌گرایی نیست. این‌ها افراد مجاهدی هستند و

گروه خبر: رئیس‌جمهور در دومین سفر داخلی خود پس از مشهد، روز پنجشنبه به استان قم سفر و با تنی چند از مراجع تقلید و علمای قم دیدار کرد. پزشک‌پژشکیان در این سفر برنامه عمومی و سخنرانی در اجتماع مردمی نداشت. محسن حاجی‌میرزایی، رئیس دفتر، سیدعباس صالحی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و مجید انصاری، معاون حقوقی، رئیس‌جمهور را در این سفر همراهی کردند. پزشک‌پژشکیان در جریان این سفر گزارشی از اهداف، برنامه‌ها و عملکرد دولت خود به مراجع تقلید ارائه کرد و به‌همین‌موضوعها و توصیه‌های مراجع گوش سپرد.

حل مسئله حجاب با اجبار عملی نیست

آیت‌الله مکارم‌شیرازی در دیدار با پزشک‌پژشکیان به مشکلات معیشتی، مسکن و درمانی مردم اشاره و اظهار کرد: «مردم در تماس‌ها و نامه‌هایی که به ما ارسال می‌کنند، نسبت به مشکلات گرانی مواد خوراکی، مسکن و پزشکی گلایه‌مند هستند. باید مسکن با قیمتی که به مردم وعده داده شده تحویل شود و افزایش قیمت در هنگام تحویل باعث ایجاد مشکل برای مردم می‌شود. بی‌انصافی مالکان مسکن نیز در افزایش اجاره‌بها مؤثر است و افزایش چندبرابری نرخ اجاره و رهن واقعاً بی‌انصافی است.» این مرجع تقلید شایستگی و صلاحیت راشاخصه مهم در انتخاب‌مدیران موفق دانست و اظهار کرد: «اینکه برخی چون در ستادهای انتخاباتی فعال بودند، پس باید مدیریت‌ها به آنها واگذار بشود، صحیح نیست و نباید انتخاب مدیران را فدای فعالان انتخاباتی کرد، بلکه باید از افراد طلبه علوم دینی را بومی استفاده کرد؛ البته خدمات آنها هم جبران شود.» او رعایت حجاب به‌خصوص در اماکن تفریحی و گردشگری را ضروری خواند و تصریح کرد: «حل مسئله حجاب به صورت اجباری نه عملی است و نه صحیح، بلکه باید به‌صورت تدریجی و گام‌به‌گام اقدام شود و دولت ابتدا از کارمندان خانم در ادارات شروع کند.»

آیت‌الله مکارم‌شیرازی در ادامه به زمه‌های افزایش قیمت بنزین اشاره کرد و افزود: «افزایش قیمت بنزین سبب گرانی تمام اجناس می‌شود که تحمل آن برای مردم مشکل است.» او همچنین حضور بیش از هفتاد هزار طلبه علوم دینی را فرصت بسیار مناسبی برای دولت دانست و خاطر نشان کرد: «دولت می‌تواند از ظرفیت‌های حوزه علمیه استفاده کند.»

گروه خبر: علی لاریجانی هفته گذشته با حضور در خبرآنلاین، گفت‌وگویی تفصیلی با این رسانه داشت. این چهره سیاسی اگر چه خاستگاهی اصولگرایانه دارد اما به مرور به عنوان سیاستمداری میانه‌رو مطرح شد. لاریجانی اگر چه ریاست سه دوره مجلس را در سابقه خود دارد و در حال حاضر نیز به عنوان مشاور مقام رهبری فعالیت می‌کند و هیچ‌وقت موضع تندی نداشته، اما بحث‌برانگیزترین درصالحیت‌های دوره انتخابات ریاست‌جمهوری سیزدهم و چهاردهم را به خود اختصاص داده است. لاریجانی در حال حاضر به آن دسته از سیاستمداران و تحلیلگرانی نزدیک است که می‌گویند در صورت شعله‌ور شدن جنگ توان مقابله را داریم و از خود دفاع می‌کنیم اما باید تا حد امکان از بروز جنگ اجتناب کنیم. علی‌اکبر صالحی، دیپلمات سابقه‌دار کشور، وزیر امور خارجه و رئیس سابق سازمان انرژی اتمی نیز در آخرین اظهارنظر خود، موضع مشابهی اتخاذ کرده است. او می‌گوید ایران باید تلاش کند تا مسئله فلسطین را به عنوان نقطه درگیری ایران و اسرائیل نشانسد. در حال حاضر دو تفکر غالب راجع به ارتباط ایران با جنگ وجود دارد. تندروها در اظهارنظرها و تحلیل‌ها، خواستار ورود به جنگ هستند. شاخص‌ترین این خط‌تحلیلی را می‌توان در یادداشت‌های اخیر روزنامه کیهان و برخی اظهارنظرهای تلویزیونی برای تئوریزه کردن جنگ مشاهده کرد. این جریان تلاش می‌کند یک رویارویی گسترده را تئوریزه کند و خواستار برخورد همه‌جانبه و گسترده است. تفکر دوم، قائل به دفاع است و می‌گوید که باید تا جای ممکن از جنگ گسترده و مستقیم اجتناب کرد چراکه نتایج آن خسارت‌بار است.

لاریجانی: برای صلح زندگی می‌کنیم، نه جنگ

علی لاریجانی، رئیس‌پیشین مجلس کشورمان در

جریان حضورش در خبرآنلاین، چند مسئله مهم را مطرح کرد که مورد توجه قرار گرفت. لاریجانی در تحلیل دو جمله

«نه تعادل کنیم نه شتاب زده عمل کنیم»، «نه کوچک‌انگاری

کنیم نه بزرگ‌نمایی» که از سوی آیت‌الله خامنه‌ای در دو سخنرانی مطرح شد،

گفت: «همه باید قبول کنند که ما زندگی می‌کنیم برای صلح، نه برای جنگ.

جنگ هم پدیده‌ای است که یک زمانی ضرورت دارد. اما همه تلاش می‌کنند که

گزارش
دو